

TEN, KTERÝ INSPIROVAL

Pavel Blatný

V hudební historii je řada dokladů o tom, že řada významných či dokonce klasických děl nevzniklo z vlastní fantazie skladatelů nebo na nějakou objednávku, nýbrž stalo se tak na popud někoho, kdo stál ve správném čase na správném místě v blízkosti toho či onoho tvůrce a třeba jen náhodou vyslovil nějakou inspirativní poznámku, která pak vyvolala vznik takého či onakého díla. Ale co díla – mohla být i inspirací pro zárodek celého nového směru, stylu či dokonce slohu, po kterém se pak takto podnícený maestro vydal na celoživotní pouť. Uvedu aspoň příklad, pro mne nejmarkantnější. Stravinskij svého času – ve svém raketovém vzestupu oslnivého objevitele – novátora – přehrával Ďagilevovi skicu své koncertní skladby pro klavír a orchestr, kterou charakterizoval slovy: „Bude to taková burleska, jakoby nějaký šašek skákal po bílých a černých klávesách.“ A tehdy prý Ďagilev – skutečně osvícen – řekl: „Ale to by mohl být přece Petruška – udělej z toho balet!“ A balet to nakonec, jak víme, byl a naskicovaný koncertní kus se pak promítl do díla jako obraz „U Petrušky“, navíc s prorockým objevem polytonality ve fanfárách proslulých spojených akordů C dur a Fis dur.

Moje maličkost se pak poprvé setkala s inspirátorem už na konzervatoři. Byl to totiž profesor Osvald Chlubna, žák Janáčkův, který nás – v ročníku skladby – učil sice jen instrumentaci, ale viděl nám vpravdě do ledví. Jeden z mých kolegů byl i Richard Novák, kterému poradil (když slyšel jeho hlas při přednesu vlastních písní), aby se bezpodmínečně věnoval zpěvu: „Budete mít světové renomé.“ U mne pak řekl historickou větu: „Stavte na jazzu.“ Milý pan profesor samozřejmě netušil, že toto jeho přání jednou splním svým *Třetím proudem*, ale jisté prorocké osvětlení to bylo.

A tím jsem již u toho hlavního inspirátora pro mou skladatelskou životní pouť a to je ten, jemuž je můj článek věnován – Ivan Poledňák. Byl to vskutku inspirátor mnohočetný. Ani si již jeho četné podněty nepamatuji, ale některé jsou nesporné. Tak především mi doporučil, abych zkomponoval něco pro *Komorní harmonii* Libora Peška, který mi byl tehdy (koncem 50. let) zcela neznámý. I stalo se – rozhlasový ítem a televizní snímek se vysílá dodnes. Další inspirace byla zásadní. Ivan věděl, že mám smysl pro jazz, a když počátkem 60. let poznal mé první skladby Nové hudby (tehdy dodekafonické-seriální)

upozornil na mne legendárního Karla Krautgartnera a mne přímo vyzval, abych pro něj něco zkomponoval a zúročil tak výše citovaný smysl pro jazz s technikami Nové hudby. Rovněž se stalo a vznikla „Passacaglia“ – má mezinárodně nejhranější kompozice. Je to kombinace barokní polyfonie s dodekafonií a jazzem – ovšem není tam ani jeden takt improvizace.

A o tu právě v jazzu běží. Ivan mne k ní opět dalším podnětem dovedl. Znal totiž mé dva koncerty pro orchestr (ještě z 50. let), kde první věty byly vždy vystavěny na určitém druhu dialogu, který jsem měl odvozen z chorálových responsorií (vliv mého „chrámového“ mládí – otec, skladatel Josef Blatný, byl vedle pedagogické činnosti celá léta „regenschori“). „Což tak ten chorálový dialog dostat s improvizací do nějaké další skladby?“ Pravda. I vznikly *Modely pro Karla Krautgartnera* – sólista zde odpovídá improvizací na spršku vynořujících se modelů, vystavěných na dodekafonickém základě. I tuto skladbu si pak podávala řada klarinetistů – nezapomenutelný byl pro mne Američan John Tchicai, na natáčení přišel (v 70. letech) v bolševické uniformě. Samozřejmě, skladby jsem musel vymyslet a vytvořit sám, podnětná inspirace byla ale jednoznačná. Nakonec jsem se od Ivana i dověděl, co to vlastně píšu: „Third stream“ – „Třetí proud“. Ten termín jsem před tím neznal. Ani jsem nevěděl o podobné snaze amerických autorů (Schuller, Babbitt).

Poslední inspirace byla ale z oblasti literatury a doby nedávné. Ivan znal mé historky, které jsem vyprávěl na veřejných besedách, v rozhlase, televizi. „Což tak to také zapsat – vždyť jsou to vlastně fejetony.“ A tak také vznikly. A na knížku vydanou tiskem pod názvem „Feje-tóny“ psal recenzi pro Hudební rozhledy právě on. Musím také hned dodat, že tak skvělou kritiku jsem od Ivana snad nezaznamenal ani na ta nejlepší hudební díla, co jsem kdy napsal! Proto si nakonec jen (jak se říká zbožně) přeji, aby takto přijal i těch několik mých řádek, co jsem právě dopsal.

DERJENIGE, DER INSPIRIERT HAT

Zusammenfassung

Mein Beitrag ist praktisch eine „hommage“ an Ivan Poledňák weil er immer am Anfang aller meiner schöpferischen Erfindungen als Inspirator und Unterschützer stand, hauptsächlich von meinem „Dritten Strom“.

TEN, KTERÝ INSPIROVAL

Shrnutí

Můj příspěvek je fejetonem vyjádřený jednoznačný dík Ivanu Poledňákovi za podněty, kterými inspiroval řadu mých tvůrčích projektů – nejvíce pak vznik mého specifického Třetího proudu.